

Briuselis, 2025 m. spalio 14 d.
(OR. en)

13990/25

POLCOM 298
COMER 135
FDI 54
COMPET 1011
IND 428

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. spalio 14 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2025) 632 final
Dalykas:	KOMISIJS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI Penktoji metinė ataskaita dėl tiesioginių užsienio investicijų į Sąjungą tikrinimo

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 632 final.

Priedama: COM(2025) 632 final

Briuselis, 2025 10 14
COM(2025) 632 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Penktoji metinė ataskaita dėl tiesioginių užsienio investicijų į Sąjungą tikrinimo

{SWD(2025) 296 final}

IVADAS

Ši ataskaita yra penktoji metinė Europos Komisijos ataskaita dėl ES tiesioginių užsienio investicijų (TUI) tikrinimo reglamento (toliau – TUI tikrinimo reglamentas, arba Reglamentas) taikymo.

Ataskaitoje apžvelgiami 2024 m. ir skaidriai parodoma, kaip ES tikrinamos TUI ir kokių buvo pokyčių, susijusių su nacionaliniais tikrinimo mechanizmais. Ja padedama užtikrinti ES atskaitomybę srityje, kurioje, atsižvelgiant į susijusius saugumo interesus, nėra įmanoma ar tinkama užtikrinti skaidrumą atskirų sandorių lygmeniu.

Ji grindžiama 27 valstybių narių ataskaitomis ir kitais šaltiniais ir yra sudaryta iš keturių skyrių:

- 1 skyrius – TUI į ES tendencijos ir duomenys;
- 2 skyrius – teisėkūros pokyčiai valstybėse narėse;
- 3 skyrius – TUI tikrinimo veikla valstybėse narėse;
- 4 skyrius – ES bendradarbiavimo TUI tikrinimo srityje mechanizmas.

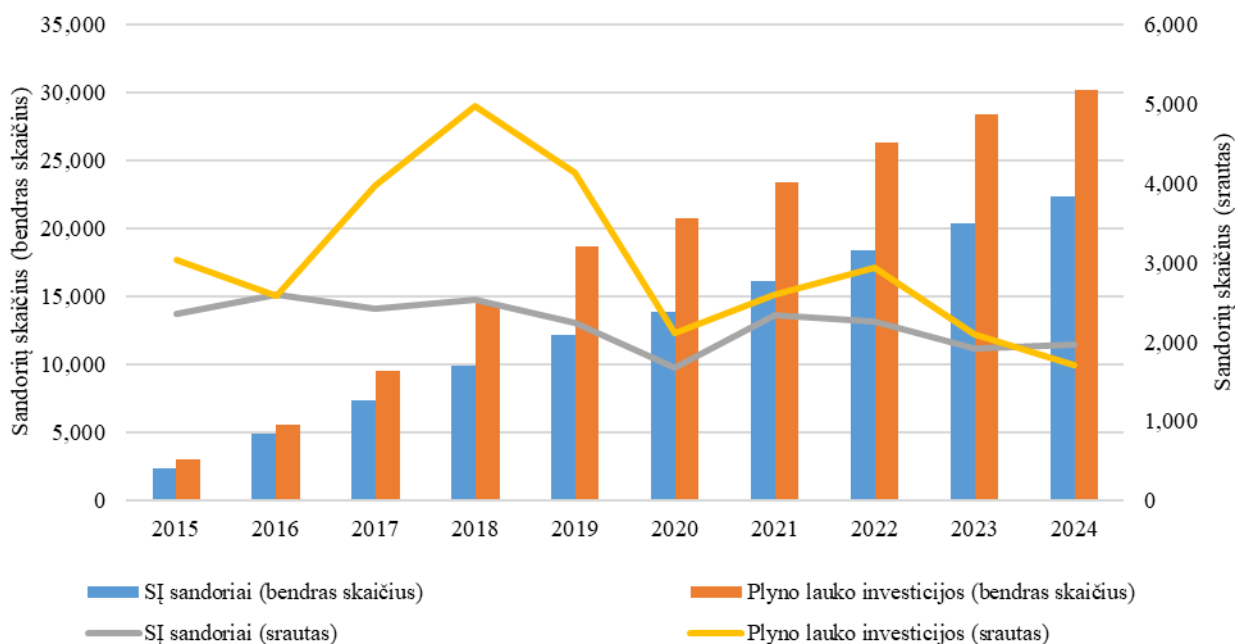
Ši metinė ataskaita yra svarbi strateginės prekybos ir investicijų kontrolės priemonė, kuria siekiama užtikrinti saugumą Europos Sąjungoje.

1 SKYRIUS. TIESIOGINĖS UŽSIENIO INVESTICIJOS Į EUROPOS SĄJUNGĄ

1. Bendros tendencijos

2023–2024 m. sukauptos TUI¹ padidėjo 7,5 proc. Kalbant konkrečiau, užsienio susijungimų ir įsigijimų (SĮ) ir plyno lauko investicijų skaičius kasmet didėjo atitinkamai 10 proc. (nuo 20 329 iki 22 302) ir 6,0 proc. (nuo 28 405 iki 30 108) (1 pav., skiltys). Šis augimas atitinka nuo 2015 m. stebimas tendencijas: sukaupytų TUI į ES 27 skaičius per šį 10 metų laikotarpį nuolat auga – vidutiniškai beveik 5 250 TUI per metus. Nagrinėjant šią tendenciją pagal TUI tipą, 2015–2024 m. ES 27 kasmet įvykdyta vidutiniškai 2 230 užsienio SĮ sandorių ir atlikta 3 011 užsienio plyno lauko investicijų. Šios teigiamos bendrosios tendencijos patvirtina ES valstybių narių atvirumą užsienio investicijoms ir pabrėžia jų patrauklumą tarptautiniams investuotojams.

1 pav. 2015–2024 m. metiniai sukaupytų TUI ir jų srautų į ES 27 duomenys (sandorių ir projektų skaičius)

Šaltinis – JRC analizė pagal „Bureau van Dijk“ duomenis, gautus 2025 m. kovo 26 d. iš „Orbis M&A“ ir „Orbis Crossborder Investment“. 2015 m. duomenys atitinka TUI srautus 2015 m., o stulpeliuose pateikti paskesnių metų duomenys atitinka bendrą metinių srautų sumą.

Bendrieji TUI Europos Sąjungoje srautai (1 pav., eilutės) per pastaruosius dvejus metus mažėjo: 2022–2023 m. jų sumažėjo atitinkamai 23 proc., o 2023–2024 m. – 8,4 proc. Tačiau pagal TUI skaičių SĮ ir plyno lauko investicijų rodikliai keitėsi skirtingai. Konkrečiai, užsienio SĮ sandorių srautas, kuris 2021 m. buvo smarkiai pagerėjęs, 2022 m. sumažėjo 3,6 proc., 2023 m. – 15 proc.,

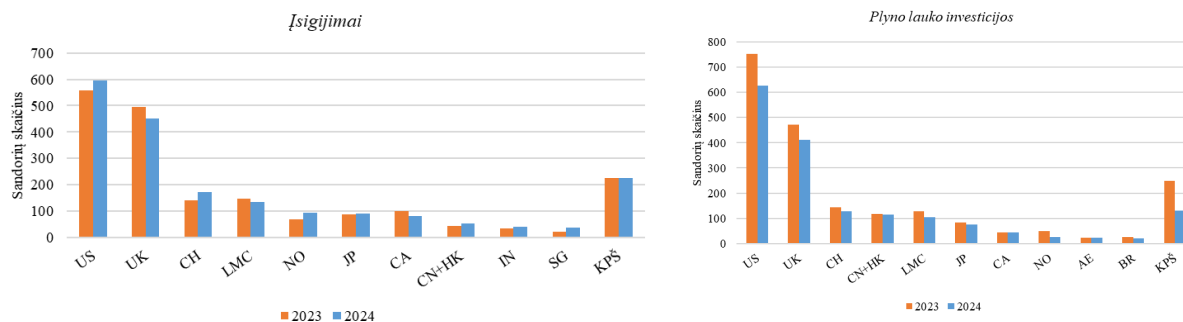
¹ Tiesioginių užsienio investicijų sandorius galima suskirstyti į plyno lauko investicijas ir SĮ. Tarptautinės plyno lauko investicijos paprastai yra susijusios su naujos įmonės kūrimu arba subjektų steigimu užsienyje, o tarptautinis SĮ reiškia esamo turto, susijusio su ekonomine veikla, nuosavybės teisės perdavimą savininkui užsienyje. SĮ įtraukiami, jei dėl jų įsigyjama daugiau kaip 10 proc. ES 27 įmonės kapitalo.

o 2024 m. vėl padidėjo 2,7 proc. O plyno lauko investicijų srautai 2021 m. padidėjo 23 proc., o 2022 m. – 13 proc. Tačiau po šios teigiamos tendencijos dvejus metus iš eilės jų skaičius mažėjo (29 proc. 2023 m. ir 19 proc. 2024 m.). 2023 m. ir iš dalies 2024 m. stebėta TUI srautų mažėjimo tendencija, palyginti su ankstesniais metais (plyno lauko investicijų atveju), galėtų būti siejama su tebesitęsiančiu neapibrėžtumu², darančiu poveikį ES ekonomikai ir investuotojų rizikos suvokimui.

2. Pagrindinės užsienio investuotojų kilmės šalys

Palyginus 2023 ir 2024 m. užsienio SĮ sandorius pagal kilmės jurisdikciją (2 pav., kairioji diagrama) matyti, kad 2024 m., palyginti su 2023 m., iš esmės didėjo visų pagrindinių jurisdikcijų, išskyrus Jungtinę Karalystę (JK), lengvatinių mokesčių centrus (LMC) ir Kanadą, rodikliai. O 2024 m. sumažėjęs bendras plyno lauko investicijų skaičius atitiko tai, kad sumažėjo visų jurisdikcijų projektų, išskyrus Kanadą, kurios rodiklis liko nepakitęs, skaičius (2 pav., dešinioji diagrama).

2 pav. Akcinio kapitalo dalių įsigijimų (kairėje) ir plyno lauko investicijų į ES (dešinėje) skaičius 2023 ir 2024 m. pagal užsienio jurisdikciją (dešimt pagrindinių investuotojų)

Šaltinis – JRC analizė pagal „Bureau van Dijk“ duomenis, gautus 2025 m. kovo 26 d. iš „Orbis M&A“ ir „Orbis Crossborder Investment“. LMC – lengvatinių mokesčių centrai³. KPŠ – kitos pasaulio šalys.

2024 m. JAV buvo pagrindinė užsienio investuotoja į ES: jai teko 30 proc. visų įsigijimų (597 sandoriai) ir 37 proc. plyno lauko investicijų (626 projektai). 2024 m. JAV sudarytų SĮ sandorių skaičius padidėjo 7 proc., palyginti su 2023 m., o 2024 m. plyno lauko investicijų skaičius antrus metus iš eilės mažėjo 17 proc.

2024 m. investuotojams iš Jungtinės Karalystės teko 23 proc. visų įsigijimų (451 sandoris) ir 24 proc. plyno lauko projektų (412 sandorių) ES 27, taigi pagrindinių užsienio kilmės investicijų

² 2025 m. vasario mėn. prasidėjo ketvirtieji Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą metai. 2024 m. taip pat kilo rizika dėl papildomos geopolitinės įtampos, pavyzdžiui, platejančio ir gilejančio konflikto Artimuosiuose Rytuose arba didėjančios pasaulinės prekybos įtampos grėsmės.

³ Pagrindiniai lengvatinių mokesčių centrai pagal sandorių skaičių 2024 m. (abėcėlės tvarka): Bermuda, Didžiosios Britanijos Mergelių Salos, Kaimanų salos, Lichtenšteinas ir Monakas. Išsamų lengvatinių mokesčių centrų sąrašą žr., pvz., Komisijos tarnybų darbiname dokumente, grindžiamame Komisijos komunikatu „Skatinti tiesiogines užsienio investicijas kartu apsaugant svarbiausius interesus“, SWD(2019) 108 *final*, 2019 m. kovo 13 d.

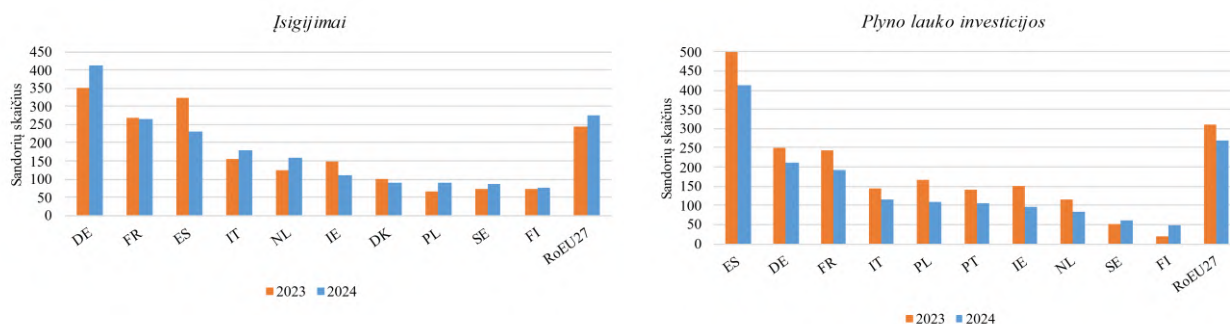
rikiuotėje JK užėmė antrą poziciją. Šiuo atveju tiek SĮ sandorių, tiek plyno lauko projektų skaičius 2024 m., palyginti su 2023 m., sumažėjo – atitinkamai 8,9 proc. ir 13 proc. 2023–2024 m. LMC ir Kanados kilmės SĮ sandorių tendencija buvo neigiama – jų skaičius atitinkamai sumažėjo 8,9 proc. ir 19 proc. Jurisdikcijos, kurių kilmės 2024 m. užsienio SĮ sandorių metinis rodiklis didėjo labiausiai, buvo Singapūras (85 proc.) ir Norvegija (34 proc.). Po 2023 m. stebėto 20 proc. sumažėjimo 2024 m. Kinijos ir Honkongo kilmės SĮ sandorių skaičius padidėjo 23 proc., palyginti su ankstesniais metais.

Kalbant apie plyno lauko investicijas, TUI iš visų 10 pagrindinių kilmės jurisdikcijų, išskyrus Kanadą, skaičius 2024 m., palyginti su 2023 m., sumažėjo: nuo 46 proc. (Norvegija) iki 2,5 proc. (Kinija ir Honkongas).

3. Pagrindinės užsienio įsigijimų paskirties ES valstybės narės

Užsienio SĮ sandorių ES skaičius paskirties valstybėse narėse buvo netolygus (3 pav., kairioji diagrama). Daugumai šalių, išskyrus Prancūziją, Ispaniją, Airiją ir Daniją, 2024 m. teko daugiau sandorių nei 2023 m. O užsienio plyno lauko investicijų į ES skaičiaus tendencija (3 pav., dešinioji diagrama) 2024 m. buvo kitokia: palyginti su 2023 m., tik dviejose šalyse (Švedijoje ir Suomijoje) jų buvo padaryta daugiau.

3 pav. Akcinio kapitalo dalių įsigijimų (kairėje) ir plyno lauko investicijų (dešinėje) skaičius 2023 ir 2024 m. pagal paskirties valstybę narę (dešimt pagrindinių ES 27 paskirties šalių)

Šaltinis – JRC analizė pagal „Bureau van Dijk“ duomenis, gautus 2025 m. kovo 26 d. iš „Orbis M&A“ ir „Orbis Crossborder Investment“. RoEU27 – likusios ES 27 šalys.

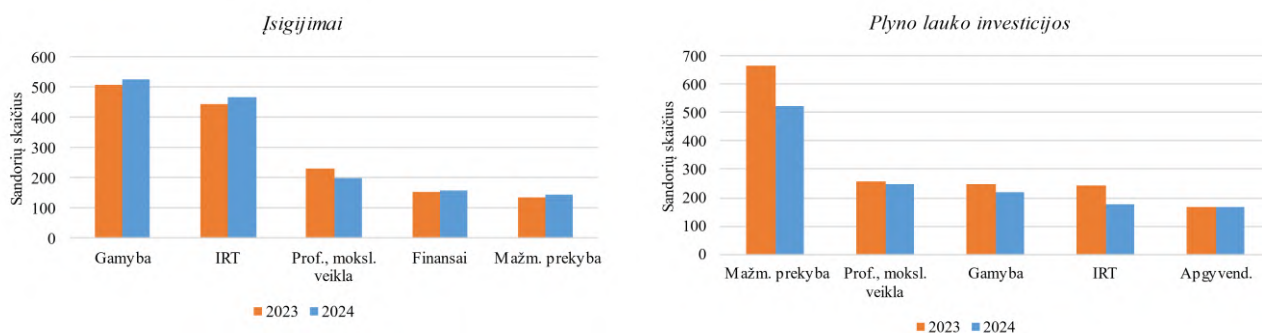
Pagrindinės užsienio SĮ sandorių paskirties šalys buvo Vokietija ir Prancūzija – 2024 m. joms atitinkamai teko 21 proc. (412 sandorių) ir 13 proc. (264 sandoriai) viso sandorių skaičiaus. Tačiau šių šalių 2024 m. tendencijos, palyginti su ankstesniais metais, buvo kitokios: Vokietijoje sandorių buvo daugiau (17 proc.), o Prancūzijoje – mažiau (1,1 proc.). Nepaisant šio nedidelio sumažėjimo, Prancūzijos kaip TUI paskirties vietos rodiklis buvo didesnis nei Ispanijos ir 2024 m. ji užėmė antrą vietą. Ispanijai 2024 m. teko trečia vieta – jos dalis buvo 12 proc. (230 sandorių). Be Prancūzijos ir Ispanijos, dar dviem valstybėms narėms, būtent Airijai (26 proc.) ir Danijai (9,1 proc.), 2024 m. teko mažiau užsienio SĮ sandorių nei 2023 m. 2024 m. labiausiai padidėjo Lenkijos SĮ veikla (39 proc.), o po jos pagal šį rodiklį – Nyderlandai (30 proc.).

2024 m. dvi pagrindinės užsienio plyno lauko investicijų paskirties šalys buvo Ispanija ir Vokietija, kurioms teko atitinkamai 24 proc. (412 sandorių) ir 12 proc. (212 sandorių) visų projektų. Nuo jų nedaug atsiliko Prancūzija (11 proc., 191 sandoris). Palyginti su ankstesniais metais, projektų skaičius ypač sumažėjo Airijoje (36 proc.) ir Lenkijoje (35 proc.), o dviejose valstybėse narėse, būtent Švedijoje (22 proc.) ir Suomijoje (140 proc.), užsienio plyno lauko projektų skaičius, palyginti su ankstesniais metais, padidėjo.

4. Konkrečių sektorių informacija

2024 m. beveik visose penkiose pagrindinėse sektorių kategorijose⁴ užsienio SĮ sandorių skaičius sumažėjo, palyginti su 2023 m., išskyrus su profesine, moksline ir technine (PMT) veikla susijusius sandorius (4 pav., kairioji diagrama). Kita vertus, 2024 m. užsienio plyno lauko sandorių skaičius padidėjo tik vienoje iš penkių pagrindinių sektorių kategorijų (apgyvendinimo) (4 pav., dešinioji diagrama).

4 pav. Akcinio kapitalo (kairėje) ir plyno lauko investicijų (dešinėje) skaičius 2023 ir 2024 m. pagal NACE 2 red. sektorius (penkios pagrindinės kategorijos)

Šaltinis – JRC analizė pagal „Bureau van Dijk“ duomenis, gautus 2025 m. kovo 26 d. iš „Orbis M&A“ ir „Orbis Crossborder Investment“. PMT – profesinė, mokslinė ir techninė veikla (NACE 2 red., M sekcija), be kita ko, jai priskiriama MTP infrastruktūra. IRT – informacinės ir ryšių technologijos (NACE 2 red., J sekcija). Gamybos sektorius atitinka NACE 2 red. C sekciją. Finansų sektorius – NACE 2 red. K sekciją („Finansinė ir draudimo veikla“). Mažmeninė prekyba atitinka NACE 2 red. G sekciją („Didmeninė ir mažmeninė prekyba“). Apgyvendinimo paslaugos atitinka NACE 2 red. I sekciją („Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla“).

2024 m. gamybos sektoriuje ir toliau buvo sudaryta daugiausia sandorių – 27 proc. visų užsienio SĮ (526 sandoriai). Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektorius, kaip ir ankstesniais metais, buvo antroje vietoje – 24 proc. (467 sandoriai). Abiejuose sektoriuose su sandoriais susijusios veiklos mastas išaugo: 2024 m. gamybos sektoriuje jis padidėjo 3,3 proc., o IRT – 5,4 proc., palyginti su 2023 m. PMT veiklai, su kuria susijusių sandorių sumažėjo 14 proc., palyginti su 2023 m., teko trečia vieta (10 proc.), o toliau išsidėstė finansų (8,1 proc.) ir mažmeninės prekybos (7,3 proc.) sektoriai.

Kalbant apie užsienio plyno lauko investicijas, 2024 m. su mažmenine prekyba susijusios veiklos projektai sudarė beveik trečdalį (31 proc.) visų projektų (523 sandoriai). 2024 m. PMT sektorius

⁴ Taikomos kategorijos atitinka klasifikatoriaus NACE 2 red. plačiąją struktūrą, žr. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nace-rev2>.

buvo antras pagal dydį (15 proc.). 2024 m. gamybos sektorius, kuriam teko 13 proc., tapo trečiuoju pagal dydį plyno lauko investicijų sektoriumi, o IRT sektorius, kuriam teko 10 proc., užėmė ketvirtą vietą. Palyginti su ankstesniais metais, labiausiai sumažėjo plyno lauko investicijų į IRT ir mažmeninės prekybos sektorius – 2024 m. šių sektorių projektų skaičius sumažėjo atitinkamai 27 proc. ir 21 proc. Apgyvendinimo sektorius buvo vienintelis iš penkių, kuriame per tą patį laikotarpį projektų skaičius padidėjo (1,2 proc.).

5. Išvados

2015–2024 m. ES 27 valstybėse narėse sukaupytų TUI skaičius nuolat didėjo – vidutiniškai 5 250 TUI per metus. Tačiau pastaraisiais metais TUI į ES srautai sulėtėjo: 2023 m. jų sumažėjo 23 proc., o 2024 m. – 8,4 proc. 2024 m. srautų į ES sumažėjimą lėmė užsienio plyno lauko investicijų masto sumažėjimas (19 proc.), o, palyginti su ankstesniais metais, SĮ sandorių padaugėjo (2,7 proc.).

2024 m. pagrindinės užsienio investuotojos buvo JAV ir JK. JAV pirmavo – jai teko 30 proc. visų SĮ ir 37 proc. plyno lauko investicijų, o JK atsiliko nedaug – atitinkamai 23 proc. SĮ ir 24 proc. plyno lauko investicijų. Kalbant apie TUI paskirties valstybes nares, daugiausia SĮ sandorių teko Vokietijai (21 proc.), o pagal plyno lauko investicijas pirmavo Ispanija (24 proc.). Galiausiai, kalbant apie skirstymą pagal sektorius, gamybos sektorius buvo pagrindinis SĮ sandorių sektorius (27 proc.), o mažmeninės prekybos sektoriuje atlikta daugiausia plyno lauko investicijų (31 proc.).

2024 m. metinis plyno lauko projektų skaičiaus sumažėjimas paveikė beveik visas kilmės jurisdikcijas, paskirties valstybes nares ir sektorius. 2024 m. stebėtas bendras vidutinis metinis SĮ investicijų pagerėjimas nebuvo toks tolygus kilmės jurisdikcijų, paskirties valstybių narių ir sektorių atžvilgiu.

2 SKYRIUS. TEISĖKŪROS POKYČIAI VALSTYBĖSE NARĖSE 2024 M.

1. ES TUI tikrinimo reglamentas ir ES valstybių narių TUI tikrinimo mechanizmai

2024 m. Europos Komisija toliau skatino visas valstybes nares priimti ir taikyti nacionalinius TUI tikrinimo mechanizmus, siekdama užtikrinti, kad Komisija ir visos valstybės narės turėtų tinkamų priemonių dėl TUI saugumui ir viešajai tvarkai kylančiai rizikai nustatyti ir spręsti.

Komisija taip pat skatino derinti nacionalinius tikrinimo mechanizmus ir tikrinimo praktiką. Ji padėjo valstybėms narėms rengti technines ir politikos gaires, organizuoti susitikimus ir keistis informacija, visų pirma apie geriausią praktiką. Tačiau nacionaliniai tikrinimo mechanizmai vis dar skiriasi, visų pirma: i) skirtingai suprantama, kas yra oficialus TUI tikrinimas (dėl kurio apie TUI pranešama naudojant bendradarbiavimo mechanizmą); ii) skiriasi nacionalinių tikrinimo procedūrų terminai; iii) nacionaliniai tikrinimo mechanizmai taikomi skirtingiems sektoriams ir iv) taikomi skirtingi sandorio šalių pranešimo nacionalinėms institucijoms reikalavimai. Šių skirtumų šalinimas buvo viena iš priežasčių, dėl kurių 2024 m. sausio mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl bendradarbiavimo mechanizmo peržiūros ir jį šiuo metu baigia rengti Taryba ir Europos Parlamentas.

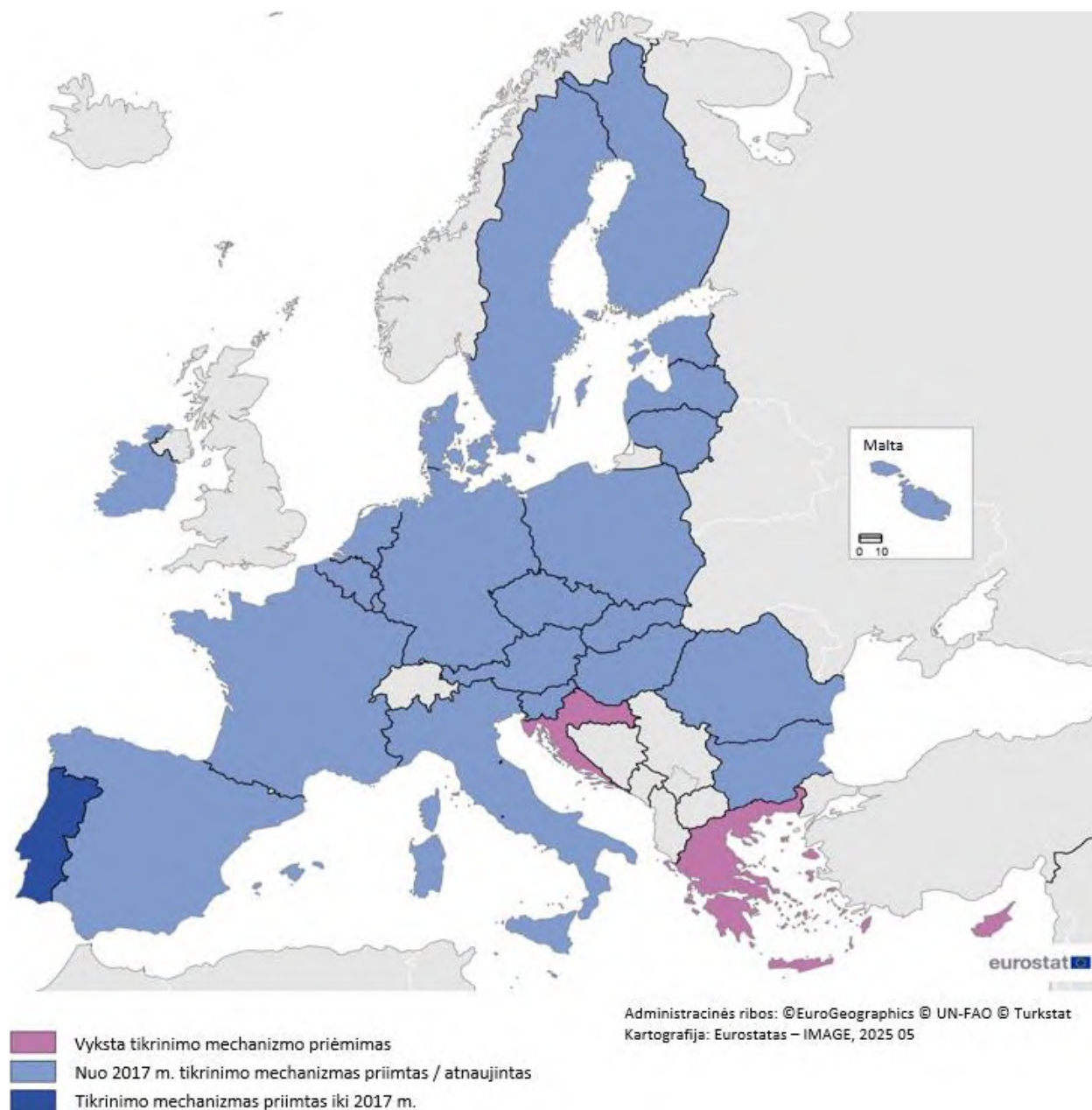
2. Valstybių narių TUI tikrinimo mechanizmų ir teisėkūros pokyčių apžvalga

Dėl Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą ir neaiškumo, susijusio su geopolitinių aplinkybių pokyčiais, dar aktualiau tapo skirti daugiau dėmesio ypatingos svarbos (pažangiųjų) technologijų ir infrastruktūros saugumui. Todėl kai kurios tikrinimo mechanizmų neturinčios valstybės narės ėmėsi tolesnių veiksmų, kad, atsižvelgdamos į kintančias aplinkybes, priimtų nacionalinius tikrinimo mechanizmus arba atnaujintų ir išplėstų esamus.

2024 m. trys valstybės narės ėmėsi veiksmų tikrinimo mechanizmui priimti, dviejose valstybėse narėse neseniai priimti TUI tikrinimo mechanizmai pradėjo veikti, o 10 valstybių narių iš dalies pakeitė savo galiojančius tikrinimo teisės aktus.

2024 m. pabaigoje 24 ES valstybės narės buvo priėmusios TUI tikrinimo teisės aktus.

Toliau pateiktame žemėlapyje apžvelgiama 2024 m. teisėkūros padėtis ES valstybėse narėse.

Toliau pateiktoje lentelėje apžvelgiama teisėkūros padėtis ir pokyčiai visose ES valstybėse narėse 2024 m. gruodžio 31 d.⁵

Nacionalinis TUI tikrinimo mechanizmas jau įdiegtas (be teisės aktų pakeitimų)	Austrija, Belgija, Estija, Suomija, Vokietija, Italija, Latvija,
---	--

⁵ Daugiau informacijos pateikiama pridedamame Komisijos tarnybų dariniame dokumente.

	Liuksemburgas, Malta, Portugalija, Slovėnija ir Ispanija
Esamas mechanizmas pakeistas iš dalies	Čekija, Danija, Prancūzija, Vengrija, Lietuva, Nyderlandai, Lenkija, Rumunija, Švedija ir Slovakija
Naujo nacionalinio TUI tikrinimo mechanizmo įsigaliojimas	Bulgarija ir Airija
Vyksta konsultacinis ar teisėkūros procesas, po kurio turėtų būti priimtas naujas mechanizmas	Kroatija, Kipras ir Graikija

Naujų TUI tikrinimo mechanizmų įsigaliojimas

Bulgarijoje 2023 m. Parlamente pateiktas pasiūlymas dėl nacionalinis tikrinimo mechanizmo buvo priimtas 2024 m. vasario 22 d., paskelbtas 2024 m. kovo 8 d. ir pradės veikti, kai bus priimti būtini įgyvendinimo reglamentai⁶. Airijoje 2023 m. spalio mėn. įsigaliojęs Trečiųjų valstybių sandorių tikrinimo įstatymas pradėtas taikyti 2025 m. sausio 6 d.

Vyksta konsultaciniai ar teisėkūros procesai, po kurių turėtų būti priimtas naujas mechanizmas

2024 m. gruodžio 31 d. Kipras dar nebuvo sukūręs nacionalinio TUI tikrinimo mechanizmo. 2024 m. kovo mėn. Atstovų Rūmams buvo pateiktas įstatymo projektas. Po kelių pakeitimų įstatymo projektas 2025 m. pradžioje buvo dar kartą pateiktas Kipro Respublikos teisės tarnybai dėl teisinio patikrinimo. Tam tikru metu tekstas bus vėl pateiktas priimti Atstovų Rūmams.

Kroatijoje 2023 m. spalio mėn. buvo sudaryta darbo grupė, turinti parengti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, kuriuo būtų sukurtas TUI tikrinimo mechanizmas. 2024 m. gruodžio 31 d. rengimo procesas vis dar vyko.

Graikijos užsienio reikalų ministerija jau yra parengusi teisės aktų dėl nacionalinio tikrinimo mechanizmo sukūrimo projektus.

Esamų TUI tikrinimo mechanizmų atnaujinimas

Čekijoje pradėtas parengiamasis darbas siekiant iš dalies pakeisti tiek bendrąjį TUI tikrinimo mechanizmą (Įstatymas Nr. 34/2021), tiek sektorių tikrinimo mechanizmą pagal Energetikos aktą (Įstatymas Nr. 458/2000). Bendrojo TUI tikrinimo mechanizmo pakeitimais siekiama susieti

⁶ 2025 m. birželio 16 d. atitinkami Bulgarijos tikrinimo mechanizmo įgyvendinimo reglamentai dar nebuvo priimti.

investicijų tikrinimą ir užsienio subsidijų tyrimą ir nustatyti naujas bendravimo su tam tikrais užsienio investuotojais taisykles.

Danija iš dalies pakeitė savo TUI tikrinimo mechanizmą 2024 m. birželio 11 d. Įstatymu Nr. 674, kuriuo numatyta galimybė anksčiau tikrinti specialius finansinius susitarimus, susijusius su jūros vėjo energijos konkursais ar kitais dideliais viešaisiais energetikos projektais. Ši nauja nuostata įsigaliojo 2024 m. liepos 1 d.

2023 m. gruodžio 28 d. priėmus administracinį aktą, 2024 m. Prancūzijoje įsigaliojo peržiūrėtas MTP veiklos, susijusios su ypatingos svarbos technologijomis, kurioms taikomas investicijų tikrinimo mechanizmas, sąrašas. Į peržiūrėtą sąrašą dabar įtraukta fotonika ir naujas šviesos energijos aprašymas.

Vengrijoje dviem TUI tikrinimo teisės aktų pakeitimų rinkiniais leista į nacionalinę teisę perkelti tam tikras Direktyvos (ES) 2022/2555 dėl kibernetinio saugumo ir Direktyvos (ES) 2022/2557 dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo nuostatas.

Lietuva atnaujino du TUI tikrinimo veiklos sąrašus: i) 2024 m. liepos ir spalio mėn. atnaujintas nacionaliniam saugumui svarbios įrangos ir išteklių sąrašas, o ii) 2024 m. lapkričio 13 d. atnaujintas ekonominės veiklos, kuri laikoma strategiškai svarbia nacionaliniam saugumui, rūšių sąrašas. Subsektorių aprėptis buvo išplėsta, kad apimtų kriptovaliutas ir su turtu susietus žetonus.

2024 m. sausio 1 d. Nyderlandai priėmė įgyvendinimo reglamentą dėl jūros vėjo energijos. Reglamentu leidžiama tikrinti projektų dėl jūros vėjo elektrinių parkų dalyvius ir perduoti kontrolę iki vėjo elektrinių parko eksploatavimo pradžios.

Lenkijoje 2024 m. gruodžio 18 d. Ministrų Tarybos reglamentu iš dalies pakeistas saugomų subjektų (bendrovių, turinčių turto ypatingos svarbos infrastruktūros objektuose arba veikiančių strateginiuose sektoriuose) ir atitinkamų juos prižiūrinčių institucijų sąrašas.

Rumunijoje priėmus Nepaprastąjį potvarkį Nr. 152/2024 buvo patikslinta sąvoka „Europos Sąjungos investuotojas“ ir nustatytos naujos nuostatos dėl teisinių terminų. Be to, TUI komisijos sekretoriatas tapo tiesiogiai pavaldus TUI komisijos pirmininkui, o ne konkurencijos institucijos pirmininkui.

Švedija 2024 m. spalio 1 d. išplėtė esminių paslaugų, kurioms taikomas TUI tikrinimo aktas (2023:560), sąrašą, į jį įtraukdama naujų rūšių veiklą. Svarbiausias pakeitimas yra tas, kad įtraukta kelių rūšių saugotina veikla, susijusi su gyvybiškai svarbiomis visuomenės funkcijomis informacijos ir komunikacijos srityje.

Slovakijoje priėmus Įstatymą Nr. 367/2024 dėl ypatingos svarbos infrastruktūros objektų ir tam tikrų aktų pakeitimų bei papildymų buvo iš dalies pakeistos su prieiga prie informacijos apie TUI tikrinimo veiklą susijusios nuostatos.

Išsamesnės informacijos apie valstybių narių teisėkūros procesų, susijusių su jų nacionaliniais tikrinimo mechanizmais, pokyčius galima rasti pridedamame Komisijos tarnybų darbiniam dokumente. Atnaujintas nacionalinių tikrinimo mechanizmų sąrašas pateikiamas Europos Komisijos interneto svetainėje⁷.

3 SKYRIUS. VALSTYBIŲ NARIŲ TUI TIKRINIMO VEIKLA

TUI tikrinimo reglamentu nustatyta sistema, pagal kurią ES valstybės narės saugumo ir viešosios tvarkos tikslais gali atlikti TUI savo teritorijoje peržiūrą ir imtis priemonių konkrečiai rizikai pašalinti. Už sprendimą, ar tikrinti konkrečias TUI, atsako tik valstybė narė, kurioje investuojama. Reglamentu taip pat sukurtas Komisijos ir valstybių narių tikrinimo institucijų bendradarbiavimo mechanizmas atskirų TUI sandorių rizikai vertinti. Taikant šį mechanizmą galima keistis informacija, o Komisija ir kitos valstybės narės gali pranešti apie galimą su TUI

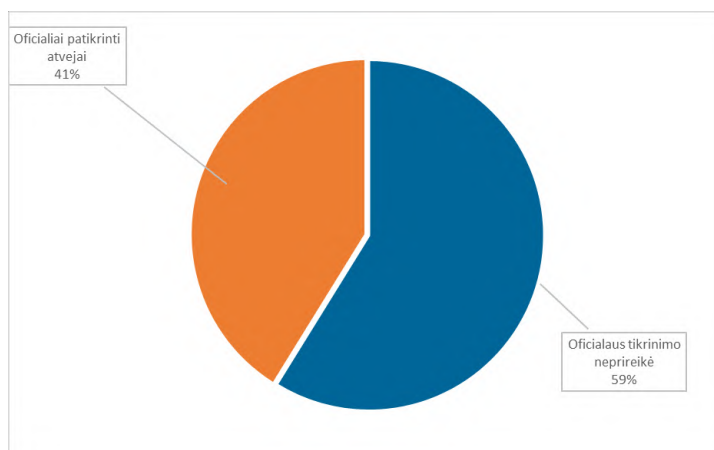
⁷ Tikrinimo mechanizmų, apie kuriuos yra pranešusios valstybės narės, sąrašas (2025 m. sausio 8 d.) pateikiamas šiuo adresu:

<https://circabc.europa.eu/rest/download/7e72cdb4-65d4-4eb1-910b-bed119c45d47>.

susijusią saugumo ar viešosios tvarkos riziką kitoms valstybėms narėms arba ES lygmens programoms ar projektams. Tai leidžia šią riziką įvertinti ir sumažinti. Bendradarbiavimo mechanizmas padeda valstybei narei, kurioje investuojama, įvertinti ir sumažinti riziką saugumui ar viešajai tvarkai, bet tik ta valstybė narė nusprendžia, kurias investicijas tikrinti, patvirtinti, patvirtinti su sąlygomis ar blokuoti.

Šiame skyriuje pateikiama apibendrinta informacija apie nacionalinę tikrinimo veiklą 2024 m., remiantis valstybių narių metinėmis ataskaitomis Komisijai pagal Reglamento 5 straipsnį. Apskritai valstybės narės, kuriose įdiegti nacionaliniai tikrinimo mechanizmai, iš viso išnagrinėjo 3 136 prašymus suteikti leidimą ir pačių institucijų inicijuotus atvejus (*ex officio* bylos)⁸, t. y. daugiau nei 2023 m. (1 808) ir 2022 m. (1 444). 41 proc. jų buvo patikrinti oficialiai ir apie 59 proc. buvo laikomi neatitinkančiais reikalavimų arba jų oficialiai tikrinti neprireikė (5 pav.)⁹.

5 pav. Valstybių narių vykdoma TUI tikrinimo veikla

Šaltinis – valstybių narių ataskaitos.

Iš 2024 m. oficialiai patikrintų TUI, dėl kurių buvo gautas valstybės narės pranešimas apie sprendimą, didžioji dauguma (86 proc.) buvo besąlygiškai patvirtinta (6 pav.). Tai reiškia, kad investicijos buvo patvirtintos nereikalaujant, kad investuotojas imtųsi kokių nors papildomų veiksmų. Palyginti su ankstesniais metais, valstybės narės suteikė besąlyginius leidimus šiek tiek didesnei procentinei daliai oficialiai patikrintų TUI (2023 m. šis skaičius buvo 85 proc.).

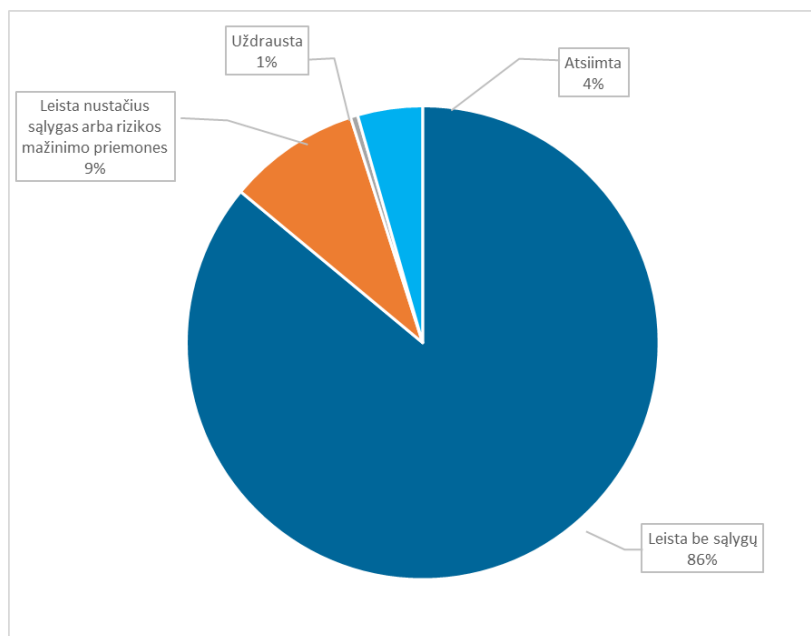
⁸ Valstybėse narėse taikomos skirtingos tikrinimo procedūros, kurių taikymo sritis, proceso etapai, *ex ante* arba *ex post* tinkamumo patikros, tikrinimo terminai ir kt. skiriasi, ir visa tai atsispindi pranešant apie atvejus. Pvz., kai kurios valstybės narės skelbė investicijas netinkamomis, prieš atlikdamos oficialią tikrinimo procedūrą, o kitos pirmiausia oficialiai tikrina investicijas ir po to skelbė, kad jos netinkamos. Todėl šiame skyriuje pateiktomis diagramomis ir skaičiais siekiama pavaizduoti, kokia buvo įprastinė valstybių narių tikrinimo veikla ataskaitiniais metais, remiantis valstybių narių pateiktais duomenimis.

⁹ Atkreipkite dėmesį, kad pateiktiems duomenims didelę įtaką daro Švedijos duomenys, nes ji pirmaisiais ištisais savo TUI tikrinimo mechanizmo veikimo metais pranešė apie labai didelį atvejų skaičių, gerokai viršijantį metinį atvejų, apie kuriuos pranešė kitos valstybės narės, skaičių. Jei Švedija nebūtų įtraukta į skaičiavimą, oficialiai patikrintų atvejų dalis būtų 67 proc., o atvejų, kurių oficialaus patikrinimo nereikėjo atlikti, dalis būtų 33 proc.

Be to, 9 proc. sprendimų buvo susiję su patvirtinimu su sąlygomis arba rizikos mažinimo priemonėmis, o tai yra šiek tiek mažiau nei 10 proc. 2023 m. Tokiais atvejais nacionalinės TUI tikrinimo institucijos, prieš patvirtindamos TUI, reikalavo investuotojų imtis tam tikrų veiksmų, suteikti garantijų ir prisiimti įsipareigojimų.

Nacionalinės valdžios institucijos užblokavo investicijas maždaug 1 proc. visų atvejų, kai buvo priimtas tam tikras sprendimas (taip pat kaip ir ankstesniais metais). Subjektai taip pat atsiėmė 4 proc. prašymų, kol dar nebuvo priimtas oficialus sprendimas.

6 pav. Sprendimai dėl TUI atvejų, apie kuriuos buvo pranešta

Šaltinis – valstybių narių Komisijai pateiktos ataskaitos.

Išvados dėl valstybių narių TUI tikrinimo veiklos

- Oficialiai patikrintų TUI dalis sudarė 41 proc. visų prašymų suteikti leidimą, kuriuos investuotojai arba sandorių šalys pateikė nacionalinėms TUI tikrinimo institucijoms arba kuriuos pastarosios išnagrinėjo savo iniciatyva. Šiam pokyčiui didelę įtaką turėjo Švedijos duomenys, nes ji pranešė apie labai didelį TUI atvejų ataskaitiniais metais skaičių.
- Dauguma patikrintų TUI buvo leistos be jokių sąlygų (86 proc.), t. y. šiek tiek daugiau nei 2023 m. (85 proc.). Tai rodo, kad TUI tikrinimas ES valstybėse narėse nenulėmė labiau ribojančios investicijų aplinkos, bet užtikrino, kad valstybės narės ir Komisija būtų geriau informuotos apie TUI, dėl kurių gali padidėti rizika saugumui ar viešajai tvarkai.
- Kalbant apie sąlyginius leidimus, atvejų, kai buvo nustatyta rizikos mažinimo priemonių, dalis (9 proc.) yra šiek tiek mažesnė nei 2023 m. (10 proc.).

- Valstybių narių užblokuotų TUI dalis išsilaikė ties maždaug 1 proc. riba, o tai atitinka pastarųjų metų vidurkį.
- Šie skaičiai apskritai rodo stabilią tendenciją, o tai patvirtina, kad ES tebėra atvira užsienio investicijoms ir kad valstybės narės blokuoja tik TUI, keliančias labai didelę grėsmę saugumui ar viešajai tvarkai.

4 SKYRIUS. ES BENDRADARBIAVIMO TUI TIKRINIMO SRITYJE MECHANIZMAS

1. Pagal TUI tikrinimo reglamentą teikiami pranešimai

1.1. 2024 m. veiklos apžvalga

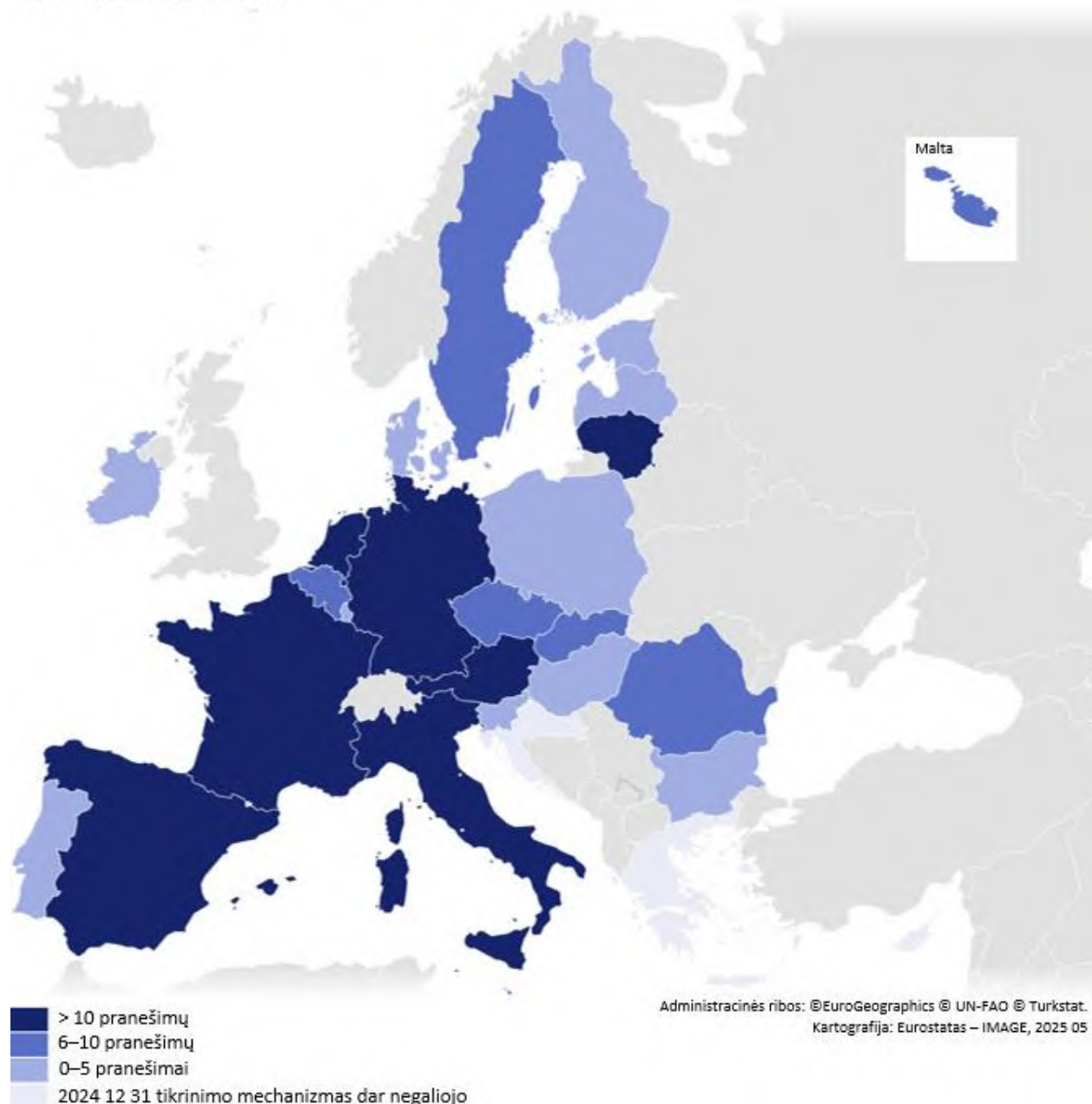
2024 m. pagal TUI tikrinimo reglamento 6 straipsnį 21 valstybė narė iš viso pateikė 477 pranešimus, palyginti su 488 pranešimais, kuriuos 18 valstybių narių pateikė 2023 m.¹⁰ 76 proc. pranešimų pateikė keturios valstybės narės (Ispanija, Austrija, Italija, Prancūzija) ir 84 proc. pranešimų – septynios valstybės narės (Ispanija, Austrija, Italija, Prancūzija, Vokietija,

¹⁰ Žr. [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2024\)464&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2024)464&lang=en).

Nyderlandai ir Lietuva)¹¹. Sandoriai, apie kuriuos buvo pranešta, labai skyrėsi, be kita ko, pagal sektorius, sandorių vertę ir galutinių investuotojų kilmę.

Pranešimai taikant ES bendradarbiavimo TUI tikrinimo

2024 kalendoriniai metai

Šaltinis – valstybių narių ataskaitos.

Pirmiau pateiktame žemėlapyje nurodytas TUI, apie kurias vienos valstybės narės pranešė kitoms valstybėms narėms ir Komisijai pagal ES bendradarbiavimo TUI tikrinimo srityje mechanizmą, skaičius. 2024 m. iš 21 valstybės narės, kuriose taikomas nacionalinis tikrinimo

¹¹ 2023 m. šios dalys buvo atitinkamai 69 proc. ir 85 proc.

mechanizmas, 7 valstybės narės pateikė daugiau nei 10 pranešimų, 6 – 6–10 pranešimų, o 8 – mažiau nei 5 pranešimus.

Palyginti su ankstesniais metais, 2024 m. pranešimų skaičius sumažėjo 2 proc.: nuo 488 iki 477. Išskyrus šį nedidelį sumažėjimą, pastaraisiais metais pranešimų skaičius nuolat didėjo. 2021 m. buvo pateikta 414 pranešimų, 2022 m. – 421, o 2023 m. – 488 pranešimai, o valstybių narių, pranešusių apie TUI, skaičius padidėjo nuo 13-os 2021 m. iki 21-os 2024 m.

1.2 Pagrindiniai TUI sektoriai¹², apie kuriuos buvo pranešta taikant bendradarbiavimo mechanizmą

Penki sektoriai, kuriuose 2023 m. buvo sudaryta daugiausia sandorių – gamybos¹³ (25 proc. visų sandorių), IRT¹⁴ (22 proc.), didmeninės bei mažmeninės prekybos¹⁵ (14 proc.), finansinės veiklos veikla¹⁶ (10 proc.) ir profesinės veiklos¹⁷ (9 proc.). Tai labai panašu į praėjusius metus, kai tie patys penki sektoriai ta pačia tvarka užėmė pirmąsias penkias vietas. Su gamybos veikla susijusių pranešimų pateikta dar daugiau nei 2023 m., kai jų dalis siekė 23 proc. Be to, pranešimai, susiję su energetikos ir transporto sektoriumi, 2024 m. sudarė atitinkamai 6 proc. ir 5 proc. visų pranešimų, o su kitais sektoriais¹⁸ susiję pranešimai – 9 proc.

¹² Pagal integracinį požiūrį pagrindiniu rodikliu pasirinktas pirminis veiklos sektorius. Be to, ši nuostata suderinta su informacija, pateikiama visose prie šios metinės ataskaitos pridedamame Komisijos tarnybų darbiniam dokumente pateiktose sektorių diagramose.

¹³ Gamyba apima įmonių, dalyvaujančių perdirbant medžiagas į naujus gaminius (pavyzdžiui, elektros įrangos ir variklių, pramoninių mašinų ir įrangos, ginklų ir šaudmenų bei vaistų gamybą), veiklą.

¹⁴ IRT – tai informacinės ir ryšių technologijos. IRT veikla apima veiklą, kurią vykdo įmonės, teikiančios esminę infrastruktūrą ir priemones, skirtas žinioms kurti, dalytis jomis ir jas skleisti (pavyzdžiui, kompiuterių programavimas, programinės įrangos leidyba, duomenų tvarkymas ir priežiūra, belaidžių telekomunikacijų veikla).

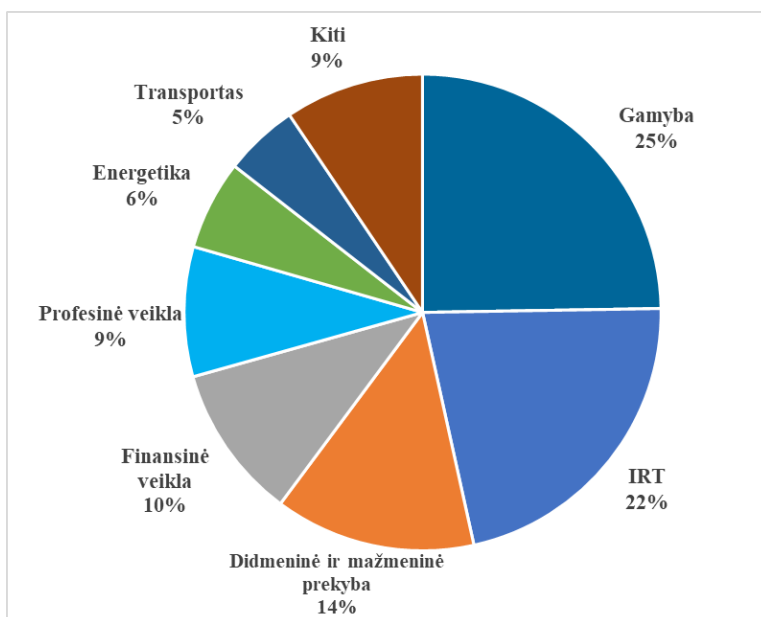
¹⁵ Didmeninė ir mažmeninė prekyba apima didmeninę ir mažmeninę veiklą, susijusią su farmacijos prekėmis, chemijos produktais, elektronine ir telekomunikacijų įranga ir medžiagomis, kompiuteriais, kompiuterių periferine įranga ir programine įranga, metalais bei metalų rūda.

¹⁶ Finansinė veikla apima kontroliuojančiųjų bendrovių, fondų ar panašių finansų sektoriaus subjektų veiklą, kuria siekiama įsigyti konkrečią tikslinės bendrovės (nuosavybės) dalį arba kontrolę (pavyzdžiui, fondų valdymo veikla, kontroliuojančiųjų bendrovių veikla, finansinės paslaugos ir draudimo veikla).

¹⁷ Profesinė veikla apima teisės ir apskaitos įmonių veiklą, taip pat konsultavimo ir inžinerijos veiklą (pavyzdžiui, pagrindinių buveinių veiklą, rinkos tyrimus ir viešosios nuomonės apklausas, konsultacijas, mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą biotechnologijų srityje).

¹⁸ Kategorija „kita“ apima visus kitus sektorius, kurie nesiekia 5 proc., visų pirma statybos, sveikatos priežiūros ir administracinę veiklą.

7 pav. Visų pranešimų suskirstymas pagal sektorius 2024 m.

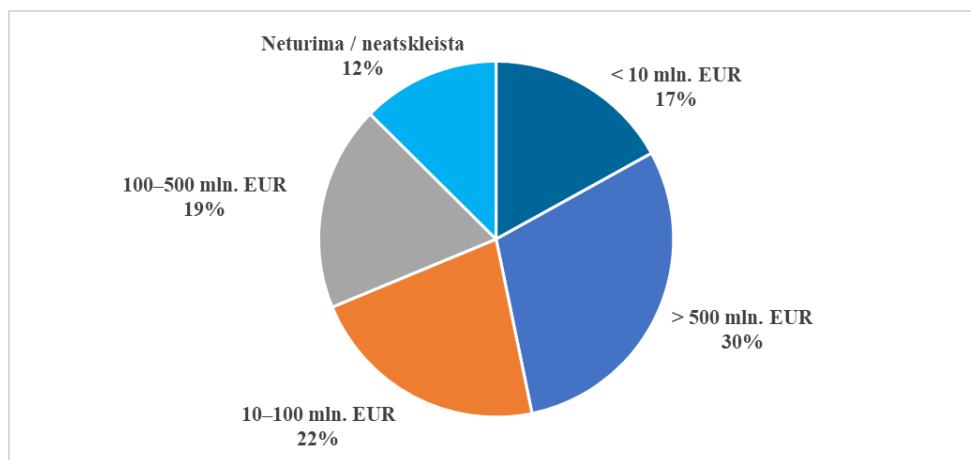

Šaltinis – valstybių narių pranešimai.

1.3 TUI, apie kurią buvo pranešta taikant bendradarbiavimo mechanizmą, bendroji vertė

Vertinant sandorių vertę, 58 proc. TUI, apie kurias pranešta, vertė¹⁹ buvo mažesnė nei 500 mln. EUR, t. y. 5 procentiniais punktais daugiau nei 53 proc. 2023 m. 30 proc. sandorių vertė buvo 500 mln. EUR ir daugiau (2023 m. – 29 proc.).

8 pav. Atitinkama kiekvieno TUI sandorio, apie kurį buvo pranešta 2024 m., vertė²⁰

Šaltinis – valstybių narių pranešimai.

¹⁹ Vertė, jei ji žinoma, yra susijusi su bendra sandorio, kurio viena iš dalių yra sandoris, apie kurį buvo pranešta, verte.

²⁰ „Neturima / neatskleista“ apima atvejus, kai informacija nepateikta, jos nėra ar ji neatskleista, arba kai nuostatos netaikytinos (pavyzdžiui, dėl to, kad sandoris susijęs su restruktūrizavimu arba investicija nebuvo atlikta).

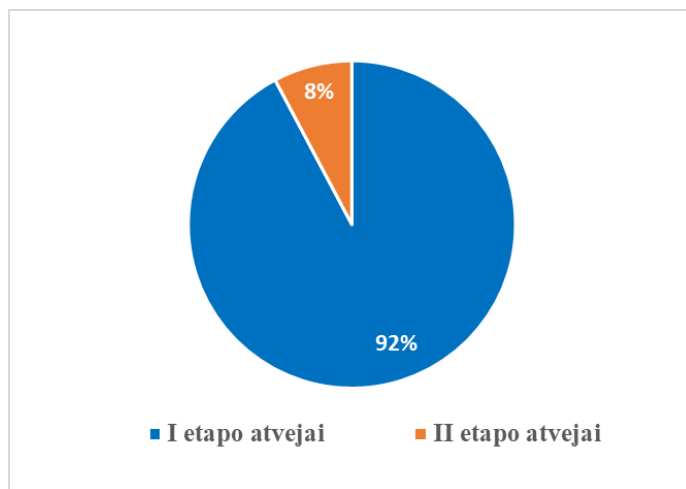
1.4 TUI atvejų nagrinėjimo užbaigimo procedūra ir greitis

Pagal TUI tikrinimo reglamentą TUI sandoriai, apie kuriuos pranešė valstybės narės, Komisijoje vertinami dviem etapais. Atliekamas visų sandorių, apie kuriuos pranešta, preliminarus vertinimas (toliau – 1 etapas) ir tik nedidelė jų dalis patenka į 2 etapą.

2 etape išsamiau vertinami atvejai, kurie galėtų daryti poveikį saugumui ar viešajai tvarkai daugiau nei vienoje valstybėje narėje arba kelti riziką ES svarbos projektams ar programoms. 2 etape atvejų nagrinėjimas gali būti užbaigtas Komisijai pateikus nuomonę, kaip numatyta TUI tikrinimo reglamente. Tačiau pagal Reglamento 10 straipsnį šios nuomonės yra konfidencialios. Nuomonėje gali būti: i) nurodyta, kad Komisija mano, jog TUI gali neigiamai paveikti daugiau nei vienos valstybės narės saugumą ar viešąją tvarką arba Sąjungos svarbos projektą ar programą, ii) rekomenduojama apsvarstyti tinkamas priemones arba iii) pasidalyta atitinkama informacija apie tikrinamą TUI, kuria pranešančioji valstybė narė galėtų pasinaudoti atlikdama vertinimą ir priimdama galutinį sprendimą.

2024 m. Komisija užbaigė 92 proc. visų 477 bylų 1 etape, t. y. per 15 kalendorinių dienų nuo tikrinančių valstybių narių pranešimo (tokia pati dalis kaip 2023 m.). Likę 8 proc. sandorių buvo nagrinėti 2 etape, o pranešančiosios valstybės narės paprašyta papildomos informacijos²¹. 2024 m. penkioms valstybėms narėms teko daugiau kaip 66 proc. atvejų, nagrinėtų 2 etape, t. y. šis rodiklis padidėjo, palyginti su 2023 m., kai penkioms pagrindinėms valstybėms narėms, pranešusioms Komisijai apie atvejus, kurie nagrinėti 2 etape, teko 60 proc. visų šių atvejų. Kaip ir 2023 m., Komisija pateikė nuomonę dėl mažiau nei 2 proc. sandorių, apie kuriuos buvo pranešta.

9 pav. Per 1 ir 2 etapus išnagrinėti atvejai

Šaltinis – valstybių narių pranešimai.

²¹ Tokiais atvejais pastabų arba nuomonės pateikimo terminas yra 20 kalendorinių dienų nuo prašomos informacijos gavimo iš pranešančiosios valstybės narės.

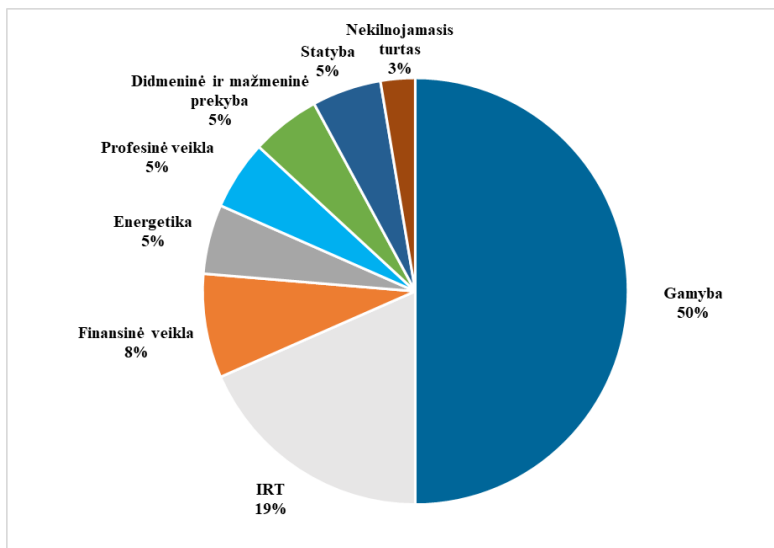
Inicijuodama 2 etapą Komisija prašo pranešančiosios valstybės narės pateikti papildomos informacijos, kuri gali skirtis, nelygu koks yra sandoris ir informacijos, pateiktos su pranešimu, išsamumas²². Ši informacija dažnai apima klausimus apie investuotojo ketinimus ir verslo planą, susijusius su tiksliniu subjektu arba tikslinės įmonės klientais jautriuose sektoriuose. Šios informacijos prašoma siekiant geriau įvertinti tikslinės bendrovės ypatingą svarbą ir galimą užsienio investuotojo keliamą grėsmę.

2024 m. valstybės narės dalyvavo taikant bendradarbiavimo mechanizmą, *inter alia*, teikdamos klausimus dėl maždaug 10 proc. atvejų ir teikdamos pastabas dėl kitoje valstybėje narėje vykdomų TUI sandorių. Valstybės narės pateikė pastabų dėl maždaug 3 proc. visų atvejų – kur kas mažiau nei 6 proc. 2023 m.²³ Valstybių narių, pateikusių pastabų kitoms valstybėms narėms, skaičius nesikeitė ir buvo maždaug trečdalis²⁴.

1.5 Pagrindiniai TUI sektoriai, kuriems taikytas išsamus Komisijos atliekamas rizikos saugumui arba viešajai tvarkai vertinimas

Daugiausia 2 etape nagrinėtų atvejų teko gamybos sektoriui – 50 proc. visų sandorių ir gerokai daugiau nei 39 proc. 2023 m. (10 pav.). Antras pagal dydį sektorius buvo IRT – jam teko beveik penktadalis visų 2 etape nagrinėtų atvejų (24 proc. 2023 m.). 2 etape nagrinėti atvejai, susiję su finansine veikla, užėmė trečią vietą ir sudarė 8 proc., t. y. ši dalis nepakito, palyginti su praėjusiais metais.

10 pav. Pagrindiniai tiksliniai sektoriai: 2024 m. 2 etape nagrinėti atvejai

Šaltinis – valstybių narių pranešimai.

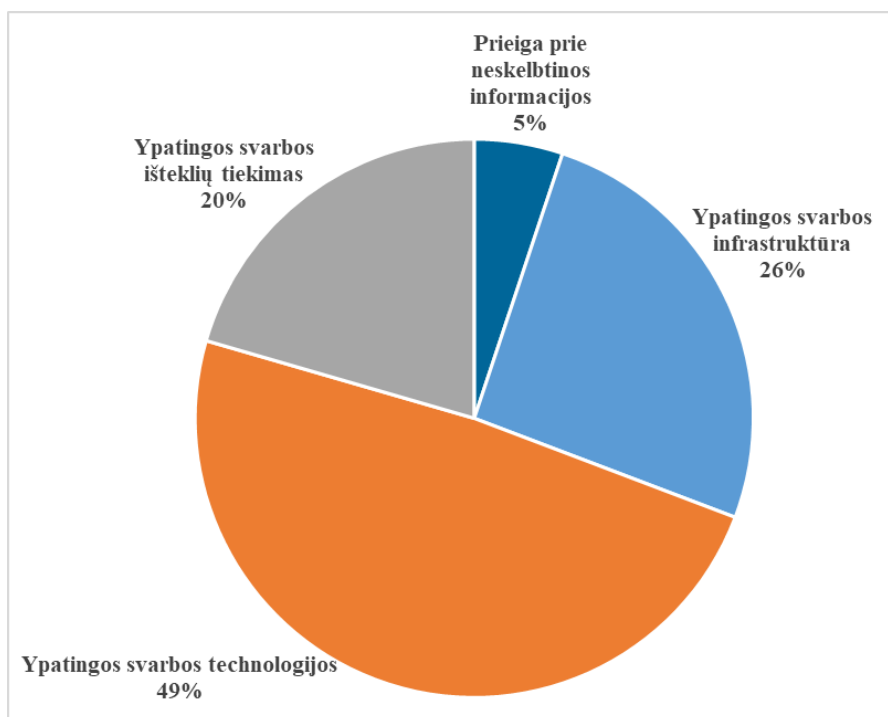
²² Pranešimo forma: prašymas investuotojui pateikti informaciją teikiant pranešimus pagal Reglamento 6 straipsnį, padeda užtikrinti tam tikrą pagal Reglamentą pranešimu pateikiamos informacijos apie sandorį, investuotoją ir tikslinę bendrovę vienodumą ir minimalią apimtį. Formą galima rasti adresu https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/investment-screening_en?prefLang=lt.

²³ Pastabą dėl to paties sandorio gali pateikti kelios šalys.

²⁴ Daugeliu atvejų, kai valstybės narės uždavė klausimų, gauti atsakymai išsprendė galimus susirūpinimą keliančius klausimus, todėl nebuvo pateikta jokių pastabų.

Atsižvelgiant į gamybos sektoriaus svarbą, 11 pav. apžvelgiami veiksniai²⁵, į kuriuos atsižvelgta vertinant gamybos sektoriaus sandorių svarbą saugumui ir viešajai tvarkai. Dažniausiai buvo atsižvelgiama į šį veiksnį: sandoris susijęs su užsienio investicija į ypatingos svarbos technologijas (2024 m. sudarė 49 proc. visų atvejų, 2023 m. – 51 proc.). Antras pagal dažnumą veiksnys, kuriam teko 26 proc. (34 proc. 2023 m.), buvo susijęs su TUI į ypatingos svarbos infrastruktūrą, o trečias – ypatingos svarbos išteklių tiekimas (20 proc.; 13 proc. 2023 m.). Sandoriai, susiję su prieiga prie neskelbtinos informacijos (įskaitant asmens duomenis), sudarė 5 proc. visų atvejų (3 proc. punktais daugiau nei 2 proc. 2023 m.).

11 pav. Veiksniai, dėl kurių su gamyba susiję atvejai nagrinėti 2 etape

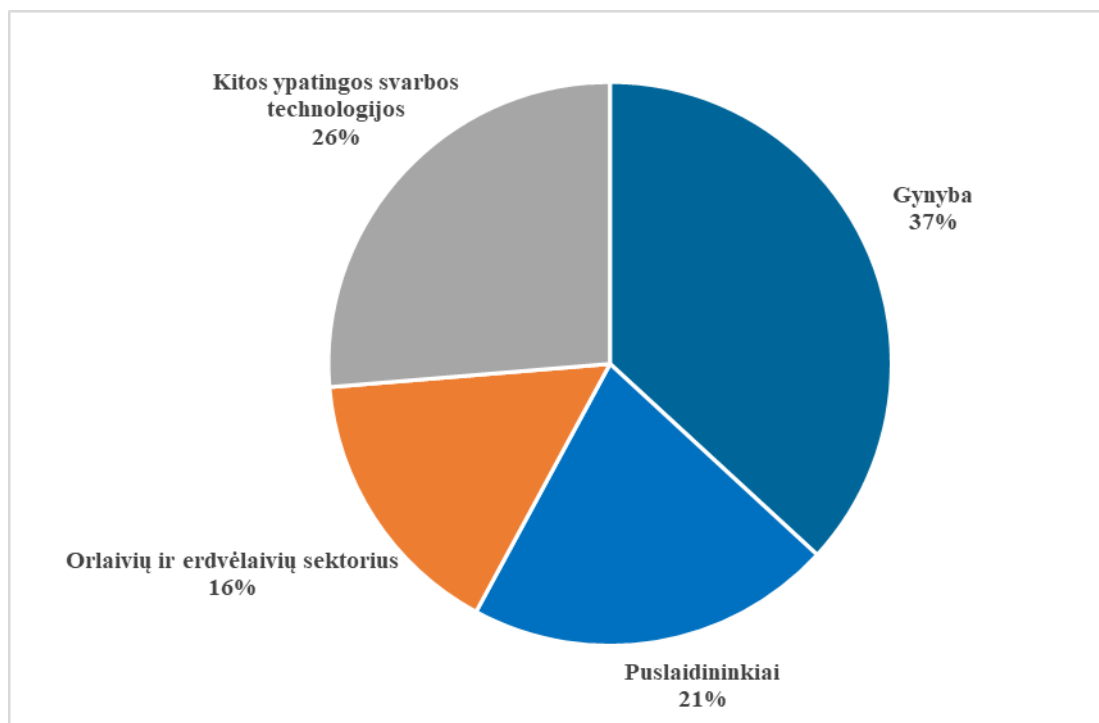

Šaltinis – valstybių narių pranešimai.

Išsamiau išnagrinėjus pranešimus, susijusius su 2 etape nagrinėtomis ypatingos svarbos technologijomis (12 pav.), pastebima, kad su gynyba susijusi veikla sudarė 37 proc. šių atvejų (t. y. 11 proc. punktų daugiau nei 26 proc. 2023 m.), po to rikiavosi puslaidininkų pramonė (21 proc.) ir orlaivių ir erdvėlaivių pramonė (16 proc.). Palyginti su 2023 m., pastarųjų dviejų pramonės sektorių reitingai apsikeitė vietomis – tais metais puslaidininkų pramonei teko 17 proc., o orlaivių ir erdvėlaivių pramonei – 22 proc. Kitos ypatingos svarbos technologijos, įskaitant dirbtinį intelektą ir robotiką, sudarė 26 proc. visų atvejų.

²⁵ Šie veiksniai nurodyti TUI tikrinimo reglamento 4 straipsnyje. Vertinant vieno sandorio dėl konkrečios TUI svarbą saugumui ir viešajai tvarkai gali būti atsižvelgiama į keletą veiksnių.

12 pav. Ypatingos svarbos technologijų tipai, susiję su 2 etape nagrinėtais atvejais

Šaltinis – valstybių narių pranešimai.

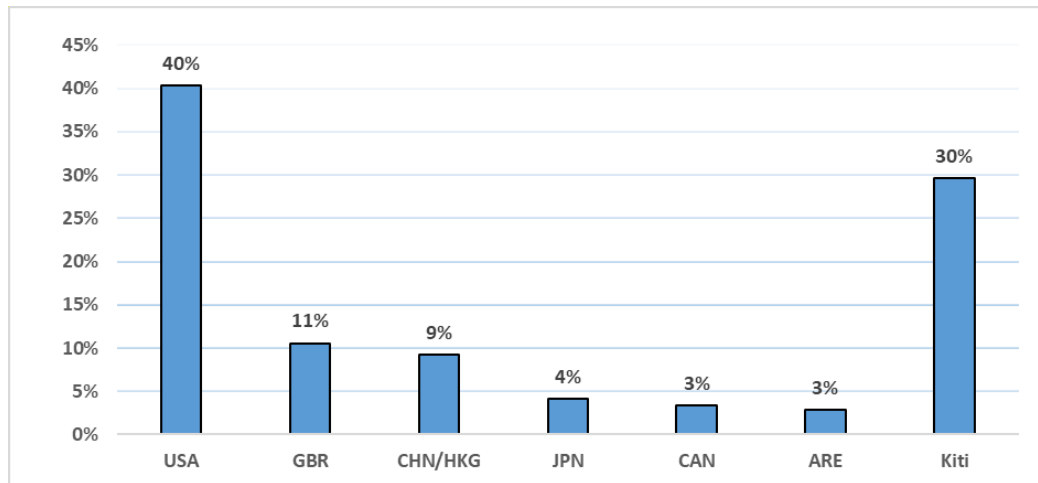
1.6 TUI, apie kurias pranešta taikant bendradarbiavimo mechanizmą, galutinių investuotojų kilmė

Iš 477 atvejų, apie kuriuos buvo pranešta 2024 m., šešios pagrindinės kilmės jurisdikcijos buvo JAV, JK, Kinija (įskaitant Honkongą), Japonija, Kanada ir Jungtiniai Arabų Emyratai. Palyginti su 2023 m., JAV investuotojų TUI, apie kurias pranešta taikant bendradarbiavimo mechanizmą, dalis gerokai padidėjo – 7 proc. punktais – nuo 33 proc. 2023 m. iki 40 proc. visų sandorių 2024 m. Kita vertus, JK investuotojų dalis šiek tiek sumažėjo – nuo 12 proc. 2023 m. iki 11 proc. 2024 m. Kitas svarbus pokytis buvo daugiau Kinijos kilmės sandorių – jų padaugėjo 50 proc. nuo 6 proc. 2023 m. iki 9 proc. 2024 m. 2024 m. TUI iš Japonijos užėmė ketvirtą vietą pagal bendrą sandorių skaičių ir siekė 4 proc. (kaip ir 2023 m.). Galiausiai Kanados ir Jungtinių Arabų Emyratų investuotojų TUI sudarė po 3 proc. (palyginti su atitinkamai 5 proc. ir 6 proc. 2023 m.).

30 proc.²⁶ atvejų, apie kuriuos buvo pranešta, buvo susiję ne su šešiomis pagrindinėmis, o kitomis jurisdikcijomis (palyginti su 33 proc. 2023 m.). Tai rodo, kad pagrindinių šešių kilmės šalių investicijų koncentracija šiek tiek padidėjo. 2023 m. šešioms pagrindiniams investuotojams teko 66 proc. visų atvejų, apie kuriuos pranešta, palyginti su 70 proc. 2024 m.

²⁶ Tarp šalių ir (arba) jurisdikcijų, kurių dalis nedidelė, yra Džersis, Indija, Singapūras ir Šveicarija (po 2 proc.). TUI iš Rusijos sudarė 1 proc. visų investicijų, apie kurias 2024 m. pranešta taikant bendradarbiavimo mechanizmą.

13 pav. Galutinių investuotojų kilmės šalys 2024 m.

Šaltinis – valstybių narių pranešimai.

1.7 Daugiajurisdikciai pranešimai taikant bendradarbiavimo mechanizmą ir pagrindiniai sektoriai, dėl kurių jie buvo teikiami

Iš visų atvejų, apie kuriuos pranešta 2024 m., 19 proc. pranešimų buvo susiję su dviejose ar daugiau valstybių narių tikrinamais sandoriais (palyginti su 29 proc., nurodytais pirmojoje metinėje ataskaitoje, 28 proc. antrojoje, 20 proc. trečioje ir 36 proc. ketvirtojoje)²⁷. Pagrindiniai sektoriai, dėl kurių pateikti šie pranešimai: i) gamybos – šiam sektoriui teko 26 proc. (23 proc. 2023 m.); ii) IRT – jam teko 20 proc. (21 proc. 2023 m.); iii) mažmeninės ir didmeninės prekybos – 14 proc. (19 proc. 2023 m.); iv) profesinės veiklos – 7 proc. (13 proc. 2023 m.) ir v) energetikos – šiam sektoriui teko 6 proc. (5 proc. 2023 m.) (1 lentelė). Statybos ir sveikatos priežiūros sektoriams teko 6 proc. daugiajurisdikčių sandorių. Galiausiai 7 proc. visų daugiajurisdikčių atvejų buvo susiję su kitais sektoriais, įskaitant transporto ir vandens tiekimo.

1 lentelė. Pagrindiniai daugiajurisdikčių TUI sektoriai

Gamyba	26 %
IRT	20 %
Didmeninė ir	14 %
Finansinė veikla	10 %
Profesinė veikla	7 %
Statyba	6 %
Energetika	6 %
Sveikatos priežiūra	6 %
Kiti	7 %

²⁷ Šiomis aplinkybėmis daugiajurisdikciai TUI sandoriai yra TUI sandoriai, kurių atveju tikslinė bendrovė yra įmonių grupė, veikianti daugiau nei vienoje valstybėje narėje (ir galbūt trečiosiose valstybėse), pvz., per patronuojamąsias įmones daugiau nei vienoje valstybėje narėje. Apie tokius sandorius gali pranešti daugiau nei viena valstybė narė, jei sandoris patenka į jų tikrinimo mechanizmo aprėptį ir jos inicijuoja oficialų tikrinimą.

1.8 Atvejai, apie kuriuos nepranešta

TUI tikrinimo reglamentu valstybėms narėms ir Komisijai sudaromos sąlygos keisti informaciją apie TUI, apie kurias nebuvo pranešta taikant ES bendradarbiavimo mechanizmą, o jei kitos valstybės narės arba Komisija nustatytų, jog saugumui ar viešajai tvarkai kyla rizika, dėl tokių sandorių gali būti pateikta pastabų arba nuomonė. 2024 m. Komisija tam tikrais atvejais naudojo šią procedūrą, kad gautų informacijos apie netikrinamus sandorius.

Išvados dėl ES bendradarbiavimo TUI tikrinimo srityje mechanizmo

- Visų pirma, TUI tikrinimas ir toliau labai padėjo užtikrinti kolektyvinę ES saugumą nuo trečiųjų valstybių kilmės investicijų, potencialiai keliančių riziką saugumui ar viešajai tvarkai.
- Antra, ES bendradarbiavimo TUI tikrinimo srityje mechanizmas tebėra labai aktualus. Tai matyti iš pranešimų skaičiaus, kuris išliko maždaug toks pat kaip 2023 m. (477 pranešimai 2024 m., palyginti su 488 pranešimais 2023 m.). Vis dėlto 84 proc. visų pranešimų gauta iš septynių valstybių narių: Ispanijos, Austrijos, Italijos, Prancūzijos, Vokietijos, Nyderlandų ir Lietuvos. Šiuo metu 24 valstybėse narėse veikia tikrinimo mechanizmai, o 21 iš jų pranešė apie sandorius (2021 m. šis rodiklis buvo 13). Didėjimo tendencija rodo didėjančią bendradarbiavimo mechanizmo žinomumą. Be to, valstybės narės turėjo galimybę diskutuoti techniniu lygmeniu ekspertų grupės posėdžiuose dėl TUI tikrinimo ir metiniame tikrinimo institucijoms skirtame renginyje „Screeners’ Academy“, kurį 2024 m. surengė Rumunijos TUI tikrinimo institucija.
- Trečia, atsižvelgdama į tvirtą Sąjungos įsipareigojimą kurti atvirą investicinę aplinką, ES bendradarbiavimo mechanizmas toliau naudojamas kaip ribota, tikslinė priemonė tais išimtiniais atvejais, kai TUI gali turėti neigiamo poveikio saugumui ar viešajai tvarkai Sąjungoje. Iš 477 atvejų, apie kuriuos buvo pranešta 2024 m., didžioji dauguma (92 proc.) buvo baigta nagrinėti per 1 etapą, t. y. per 15 kalendorinių dienų nuo tikrinimą atliekančių valstybių narių pranešimo, ir tik dėl 8 proc. atvejų Komisija atliko išsamų saugumo rizikos vertinimą. Palyginti su 2023 m., ši dalis liko nepakitusi. 2024 m., kaip ir 2023 m., Komisija pateikė nuomones dėl mažiau nei 2 proc. atvejų.
- Ketvirta, gamybos sektoriaus kaip pagrindinio paveikto sektoriaus statusas 2 etape nagrinėtų atvejų atžvilgiu netgi sustiprėjo: nuo 39 proc. 2023 m. iki 50 proc. 2024 m. Atidžiau išnagrinėjus veiksnius, kuriais grindžiama būtinybė atlikti išsamų 2 etapo saugumo rizikos vertinimą, matyti, kad daugeliu atvejų (49 proc., palyginti su 51 proc. 2023 m.) tolesnis vertinimas buvo vykdomas dėl ypatingos svarbos technologijų. Iš pranešimų, susijusių su ypatingos svarbos technologijomis ir nagrinėtų 2 etape, matyti,

kad su gynyba susijusi veikla tapo svarbesnė, t. y. jai teko 37 proc. atvejų, palyginti su 26 proc. 2023 m. Be to, palyginti su 2023 m., puslaidininkių sektorius aplenkė orlaivių ir erdvėlaivių sektorių ir užėmė antrą vietą (21 proc.), o orlaivių ir erdvėlaivių sektoriui atitinkamai teko 16 proc. atvejų.

- Galiausiai dauguma investuotojų ir toliau buvo iš tų pačių dviejų pagrindinių kilmės jurisdikcijų: JAV ir JK atliko 51 proc. visų investicijų, apie kurias pranešta taikant ES bendradarbiavimo mechanizmą. Tačiau JAV investuotojų dalis žymiai padidėjo – nuo 33 proc. 2023 m. iki 40 proc. 2024 m. O JK investuotojų dalis šiek tiek sumažėjo – nuo 12 proc. 2023 m. iki 11 proc. 2024 m. Kitas svarbus pokytis susijęs su Kinijos (kartu su Honkongu) investuotojais – jų dalis padidėjo 50 proc. nuo 6 proc. 2023 m. iki 9 proc. 2024 m. Tuo tarpu Kanados ir Jungtinių Arabų Emyratų investuotojams teko mažesnė visų sandorių dalis – po 3 proc., palyginti su atitinkamai 5 proc. ir 6 proc. 2023 m.

2. Pastarojo meto pažanga, padaryta TUI tikrinimo srityje, ir ateities perspektyvos. Pasiūlymas dėl TUI tikrinimo reglamento peržiūros

Igyvendindama Europos ekonominio saugumo strategiją²⁸, 2024 m. sausio 24 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl TUI tikrinimo reglamento peržiūros²⁹. Pasiūlymas grindžiamas patirtimi, įgyta nagrinėjant daugiau kaip 1 200 TUI atvejų, EBPO tyrimu, išsamiu Komisijos vertinimu ir Europos Audito Rūmų specialiaja ataskaita.

Pasiūlymu siekiama pašalinti pagrindinius galiojančios sistemos trūkumus, įskaitant tai, kad ne visos valstybės narės yra įdiegusios tikrinimo mechanizmus, reglamentavimas fragmentuotas ir trūksta standartizuoto požiūrio į sandorius, kuriuos turi tikrinti visos valstybės narės. Juo siekiama:

- užtikrinti, kad visos valstybės narės įdiegtų tikrinimo mechanizmus;
- nustatyti bendrą būtinąją aprėptį ir būtino nacionalinių mechanizmų derėjimo lygį;
- į tikrinimo aprėptį įtraukti ES įsisteigusius investuotojus, kurių galutinė kontrolė vykdoma ne ES subjektų;
- stiprinti valstybių narių ir Komisijos tarpusavio bendradarbiavimą ir atskaitomybę.

3. Investicijų užsienyje peržiūra. Komisijos rekomendacija (ES) 2025/63

2025 m. sausio 15 d. Komisija priėmė rekomendaciją dėl ES investicijų užsienyje peržiūros. Šia iniciatyva siekiama stiprinti ES ekonominį saugumą, suteikti kryptį būsimiems politiniams sprendimams ir remtis ES atvira investavimo aplinka.

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52023JC0020>.

²⁹ <https://circabc.europa.eu/ui/group/aac710a0-4eb3-493e-a12a-e988b442a72a/library/f5091d46-475f-45d0-9813-7d2a7537bc1f/details?download=true>.

Rekomendacija skirta trims strateginės svarbos ir didelės galimos rizikos technologijų sritims (puslaidininkų, dirbtinio intelekto ir kvantinių technologijų) ir ja valstybės narės raginamos įvertinti dėl tokių ES investicijų užsienyje galinčią kilti riziką ekonominiam saugumui. Konkrečiau, valstybės narės turėtų:

- peržiūrėti bendrovių, įsisteigusių jų atitinkamose teritorijose ir veikiančių minėtose trijose technologijų srityse, ankstesnes ir vykdomas investicijas užsienyje;
- rinkti informaciją ir kartu su Komisija įvertinti bet kokią galimą riziką ir saugumo problemas, susijusias su investicijomis užsienyje, ir apsvarstyti, kokių tinkamų politikos priemonių reikėtų imtis siūlomo 15 mėnesių peržiūros laikotarpio pabaigoje. Ši rizika gali kilti dėl technologijų ar praktinės patirties nutekėjimo vykdant investicijas užsienyje ir galimybės, kad technologijos bus panaudotos kariniais ar žvalgybos tikslais prieš ES ar jos valstybes nares arba bus pakenkta tarptautinei taikai ir saugumui;
- konsultuotis ir bendradarbiauti su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant įmones, akademinę bendruomenę ir pilietinę visuomenę, siekiant susidaryti išsamų vaizdą apie investavimo aplinką ir galimą riziką saugumui.

Rekomendacija pagrįsta diskusijomis su valstybėmis narėmis 2023 m. liepos mėn. įsteigtoje Komisijos ekspertų grupėje investicijų užsienyje klausimais ir viešomis konsultacijomis, surengtomis 2024 m. sausio mėn. paskelbus Baltąją knygą dėl investicijų užsienyje.

Stebėseną ir tolesni veiksmai

Iki 2025 m. kovo 15 d. valstybės narės turėjo paskirti bendrą kontaktinį punktą. Tuo metu, kai buvo rengiama ši ataskaita, 25 valstybės narės buvo pranešusios Komisijai apie institucijas, kurioms pavesta investicijų užsienyje peržiūra.

Valstybių narių taip pat prašoma pateikti: i) pažangos ataskaitą – iki 2025 m. liepos 15 d. ir ii) išsamią šios rekomendacijos įgyvendinimo ir nustatytos rizikos ataskaitą – iki 2026 m. birželio 30 d.